

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
(Brev med vedlegg er oversendt elektronisk til postmottak@kd.dep.no)

Vår ref.: 2005/4258 - 31524/2006

Deres ref.: 200607592

Dato: 20.12.2006

Høringsuttalelse om forslag til lovfesting av skoleeiers ansvar for at elevene får de nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring

Det vises til brev fra Kunnskapsdepartementet datert 17.11.2007 med forslag til endringer i opplæringsloven og friskoleloven om skoleeiers ansvar for at elevene får de nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring hvor høringsuttalelser må være departementet i hende innen 17. januar 2007 ved elektronisk oversending.

Saken ble lagt fram for Utdannings, kultur og helsekomiteen i sak nr. 99/2006 i møte 14.12.2006.

Vedtaket lyder:

"Østfold fylkeskommune støtter en lovfesting av elevrettighetene nyttet til gratis tilgang til trykte og digitale læremidler, men med følgende presisering:

Ressursene som stilles til disposisjon, må være tilstrekkelig for at rammene for gjennomføring av ordningen kan oppfylles."

Vedlagt følger:

- Fylkesrådmannens saksdokument med forslag til vedtak.
- Utskrift av protokoll.

Vennligst ta kontakt om det skulle være forhold som ønskes nærmere avklart.

Med vennlig hilsen

Atle Haga
fylkesrådmann

Egil F. Olsen
fylkesdirektør

2 vedlegg

Utvalgssak			
Utvalg	Sak	A nr.	Møtedato
Opplæring, kultur og helsekomiteen	99/2006		14.12.2006
Saksnr.:	2005/4258		
Filnavn:	johand-20061204-digitale læremidler		

Høring. Forslag om lovfesting av skoleeiers ansvar for at elevene får de nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring

Vedlegg: 1. Følgerebrev og høringsnotat med forslag til endringer i opplæringsloven og friskoleloven.

Innledning

Kunnskapsdepartementet har i brev av 17.11.06 sendt ut forslag til endringer i Opplæringsloven og Friskoleloven på høring. Fylkerådmannen gir her en orientering som omhandler endringer i opplæringsloven. Forslaget innebærer en lovfesting av skoleeiers ansvar for at elevene får de nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring.

Høringsuttalelser må være departementet i hende innen onsdag 17. januar 2007.

Bakgrunn

En av målsettingene i Soria Moria-erklæringen er innføring av ordning med gratis læremidler for elever i videregående opplæring. Dette følges opp i statsbudsjettet for 2007. Regjeringen uttaler bl.a.:

"Frå hausten 2007 blir det innført ei todelt ordning der fylkeskommunen får ansvar for at elevane får nødvendige trykte og digitale læremiddel. I tillegg får elevane eit ikkje-behovs-prøvd stipend gjennom Lånekassen som skal vere med og dekkje utgifter elevane har til andre læremiddel og nødvendig individuelt utstyr. Ordninga blir innført for elevar på Vg2 frå hausten 2007. I 2007 er det foreslått løyvd 373,3 mill. kroner til ordninga. Av dette vil 287,4 mill. kroner bli lagde inn i rammetilskottet til fylkeskommunane som kompensasjon for meirutgifter fylkeskommunane får som følge av denne omlegginga. Kompensasjonen til fylkeskommunane inkluderer midlar til dekning av administrative utgifter i 2007. Vidare blir 70,3 mill. kroner løyva over kap. 2410 Statens lånekasse for utdanning. Dette inkluderer 5,3 mill. kroner til administrering av ordninga i Lånekassen. Ordninga administrert av Lånekassen er nærmare omtalt under kategori 07.80. Dei resterande 15,6 mill. kronene blir lagde på kapitla for tilskott til frittstående skolar og statlege skolar, jf. kap. 228 og 222.

...

Ordninga blir innført for Vg3 hausten 2008 og for Vg1 hausten 2009."

Gjeldende rett

Hovedregelen er at videregående opplæring i skole og bedrift er gratis. Dette innebærer at fylkeskommunen ikke kan kreve at elever, lærlinger, lærekandidater og voksne betaler for utgifter i forbindelse med opplæringen. Det er imidlertid gjort unntak for læremidler og utstyr til eget bruk som opplæringen til vanlig gjør det nødvendig å ha. Fylkerådmannen viser her til tidligere

redegjørelse om dette i sak nr. 73/2005 i Utdanning, kultur og helsekomiteen "Praksis med egenandeler i videregående opplæring".

Departementets vurderinger og forslag

Departementet mener at skoleeiers ansvar for læremidler bør forankres med lovregulering i opplæringsloven og friskoleloven på lik linje med andre plikter.

I omtalen av ordningen i statsbudsjettet for 2007 heter det bl.a. at fylkeskommunen får ansvar for at elevene får nødvendige trykte og digitale læremidler. Dette omfatter også kopiert materiell.

Det har vært en egen høring om ansvaret knyttet til det ikke-behovsprøvde stipendiet som skal bidra til å dekke utgifter elevene har til *"andre læremiddel og nødvendig individuelt utstyr"* som bl.a. kladdebøker, lommekalkulator, bekledning i yrkesfag o.l. - se ovenfor.

Særlig om pc-er

Departementet uttaler at elevene skal ta i bruk digitale verktøy, hjelpemidler eller kilder i læringsarbeidet. Dermed forutsettes det at skoleeier har plikt til å ha det digitale utstyret som er nødvendig for at elevene kan nå kompetansemålene i læreplanene knyttet til digitale ferdigheter. Det vurderes ikke å være en nødvendig forutsetning at hver elev disponerer bærbar pc. Departementet uttaler videre:

"Det er ikke lagt inn ekstra midler til bærbar pc-er i forbindelse med at skoleeier får ansvaret for å holde elevene i videregående opplæring med nødvendige trykte og digitale læremidler. Hvis skoleeier velger å organisere opplæringen på en slik måte at det forutsetter at elevene har bærbar pc, forutsetter departementet at skoleeier vil ha mindre utgifter til andre læremidler og til stasjonære pc-er. Departementet legger derfor til grunn at utgiftene til pc-er, uavhengig av om disse er stasjonære eller bærbar, i sin helhet skal dekkes av fylkeskommunen og den frittstående skolen. Dette innebærer at den muligheten skoleeier har hatt til å kreve at elevene holder seg med bærbar pc ikke lenger vil være tilstede, og at det heller ikke vil være anledning til å kreve delfinansiering fra elevenes side."

Særlig om de som tar hele eller større deler av læretiden i bedrift

Opplæringslovens § 3-3 åpner for at hele eller større deler av opplæringen kan skje i bedrift. Departementet legger til grunn at skoleeier har ansvar for tilsvarende læremidler til de elever/lærlinger som har en større del av opplæringen i bedrift enn det som følger av læreplanen.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Kompensasjonen som fylkeskommunene får gjennom statsbudsjettet for 2007 for å organisere ordningen, inkluderer også midler til dekning av fylkeskommunenes administrative utgifter i 2007.

Forslag til lovtekst

Departementet foreslår at opplæringsloven og friskoleloven endres i samsvar med overnevnte vurderinger og foreslår at opplæringsloven"

"§ 3-1 siste ledd endres til:

Opplæringa i offentlig vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis. Fylkeskommunen har ansvaret for å halde elevane med nødvendige trykte og digitale læremidlar samt digitalt utstyr. Elevane kan ikkje påleggjast å dekkja nokon del av ugiftene til dette. Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane og lære kandidatane å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Departementet kan gi nærmare forskrifter.

§ 4A–3 fjerde ledd:

Opplæringa i offentleg vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis. Fylkeskommunen har ansvaret for å halde vaksne som får vidaregåande opplæring med nødvendige trykte og digitale læremidlar samt digitalt utstyr. Vaksne som får vidaregåande opplæring kan ikkje påleggjast å dekkja nokon del av ugiftene til dette. Fylkeskommunen kan påleggje vaksne som får vidaregåande opplæring å halde seg med anna individuelt utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Departementet kan gi nærmare forskrifter.”

Fylkesrådmannens vurderinger

I departementets egen pressemelding av 6.10.2006 heter det bl.a.:

”Fylkeskommunane bestemmer sjølve korleis dei vil organisere gratisordninga.

...

Regjeringa har lagt vekt på å finne ei ordning der fylkeskommunen som skuleeigar får velje læremidla i størst mogleg grad. Det skal vere med på å gjere skulane utviklingsorienterte og kvalitetsbevisste. Ordninga støttar òg føresetnaden i dei nye læreplanane om metodefridom for skulane når det gjeld bruk av læremiddel – til dømes digitale læremiddel.”

I dag er det rektor som er delegert avgjørelsesmyndighet med hensyn til å godkjenne bruk av bøker i den videregående skolen i Østfold - konf. sak nr. 27/99 i Utvalg for utdanning.

Fylkesrådmannen ser fram til å iverksette den nye og viktige ordningen med gratis læremidler, men er usikker på om de gode intensjoner lar seg gjennomføre med det kompensasjonsbeløpet som stilles til disposisjon.

Erfaringer fra grunnskolen og kommunenes økonomiske muligheter til å gi skoleverket oppdaterte læremidler, er ikke spesielt god. Den videregående skole har til nå hatt mulighet til å bruke oppdaterte læremidler, noe som vurderes som helt nødvendig også i framtida i den konkurransesituasjon Norge som nasjon befinner seg i.

Til nå har skolene i meget stor grad brukt trykte læremidler hvor ferdigproduserte læreverk/lærebøker er de mest anvendte for at elevene skal kunne nå læreplanmåla. I enkelte fag, noe som er varierende fra skole til skole, kan nok utgiftene til trykte læremidler reduseres en del og erstattes med bruk av annet læremateriell som digitale læremidler og kilder (internett). Muligheten for en større reduksjon i bruk av trykte læremidler allerede fra kommende skoleår, vurderes som beskjeden.

Det er likevel ikke tvil om at utviklingen går mot stadig økt bruk av digitale læremidler og kilder slik at lærebokvolumet over tid vil bli betydelig redusert. Lærebokforlagene antas etter hvert å redusere antall trykte side i nyproduserte læreverk samtidig som tilgangen til digitale læremidler øker betydelig. Det er likevel ikke grunn til å anta at trykte læremidler vil bortfalle.

Dersom lærebokforlag og/eller andre kommersielle aktører produserer nye digitale læremidler, kan det ikke forventes at fylkeskommunenes samlede kostnader blir redusert. Fylkeskommunene får kun kjøpt tidsavgrenset tilgang til digitale læremidler.

Det er for øvrig et spørsmål hvor lag tid det vil ta før dekningsgraden av egnede digitale læremidler bli tilfredsstillende, og at lærerpersonalet får trening i å integrere nye læremidler i sin daglige undervisning på en fullgod måte. Fylkeskommunens INDIGO-prosjekt med undervisningsportal og bruk av bærbare pc-er, vurderes som en viktig erfaringsarena for å gjøre både personalet og elever fortrolig i bruk av digitale kilder, hjelpe- og læremidler.

I hvilken grad staten selv vil stille midler til disposisjon over tid for å utvikle/frikjøpe og legge til rette for bruk digitale læremidler, er ikke avklart. Regjeringen har i revidert nasjonalbudsjett tatt et

første skritt ved å stille til disposisjon kr 50 mill i 2006 til formålet. Fylkeskommunene har sendt departementet en samlet prosjektsøknad om bruk av midlene, men har så langt ikke mottatt tilbakemelding. Gjennom prosjektet er det ment å bygge opp og utvikle en nasjonal digital læringsarena. Målet er at det over tid skal lages digitale løsninger som kan brukes i alle fag slik at det i stor grad blir mulig å erstatte tradisjonelle lærebøker med digitale løsninger. Godkjennes søknaden, er det håp om at enkelte nyutviklede/frikjøpte digitale læremidler kan tas i bruk allerede fra høsten 2007.

Lovforslaget åpner ikke for at fylkeskommunene/skolene har anledning til å:

- Videreføre ordninger hvor elever pålegges ved kjøp eller leasing å skaffe tilveie bærbare pc-er til bruk i skolehverdagen. (ØFK har som kjent ikke benyttet en slik løsning)
- Binde hele/deler av det ikke-behovsprøvde stipendiet til innkjøp av bærbare pc-er.

Omtalen av lovforslaget oppfattes slik at en binding av stipendiet heller ikke kan gjennomføres selv om fylkeskommunen tilbyr elevene gratis tilgang til kalkulator ved å legge kalkulator-programvare inn i bærbare pc-er.

Dersom alle elevene på hele skolen, eventuelt elevene på et utdanningsprogram, forutsettes å ha bærbare pc-er, hevder departementet at skoleeier får en innsparing av andre læremidler og til stasjonære pc-er. Dette leder til at departementet mener skoleeier selv må finansiere bærbare pc-er innen gitte økonomiske rammer.

Lovforslaget innebærer altså at fylkeskommunene selv må stå for alle kostnader knyttet til bruk av trykte og digitale læremidler inkludert kostnader til bærbare eller stasjonære pc-er, samt all form for infrastruktur på IT-området.

For 2007 blir Østfold fylkeskommune tildelt ca. kr 14,9 mill for å dekke følgende formål:

- Kjøp av trykte læremidler som tradisjonelle læreverk/bøker og annet trykt materiell.
- Kjøp av tilgang til digitale læremidler som legges inn i fylkeskommunens egen undervisningsportal.
- Administrative kostnader for gjennomføringen av ordningen.

For å få et grovmasket estimat av hvilke kostnader ordningen kan medføre for skoleåret 2007/2008, er det så langt foretatt en enkel beregning med utgangspunkt i lærebokkostnadene for dagens VK1-elever og forventet antall elever i kommende Vg2. I beregningen er det lagt til grunn at volumet av trykte lærebøker holdes på et tilsvarende nivå som i dag. Det legges også til grunn at det er uaktuelt å bruke Reform 94- bøker, noe som medfører innkjøp av nye bøker. Med disse forutsetningene antas tildelte kompensasjonsmidler å dekke kostnader knyttet til innkjøp av trykte bøker, dvs. kun ett av tre kulepunkt ovenfor.

I inneværende skoleår brukes ca kr 1 mill av fellesmidler til frikjøp av et avgrenset antall digitale læremidler. I tillegg kommer utgiftene skolene selv belaster eget budsjett. Ut fra kravene om digital kompetanse, vil behovet øke vesentlig de kommende årene. Det blir også behov for fornyelse og utvidelse av skolenes samlede pc-kapasitet.

Kostnadene til å administrere ordningen vil være avhengig i valg av ordning.

Fylkesrådmannen vil komme tilbake med en egen sak til politisk behandling våren 2007 med en mer detaljerte kostnadsberegning hvor det også tas stilling til alternative ordninger for gjennomføring av lovens krav, da fylkesrådmannen ser flere betenkeligheter med utlånsordningen.

Fylkesrådmannens forslag til vedtak

Østfold fylkeskommune støtter en lovfesting av elevrettighetene nyttet til gratis tilgang til trykte og digitale læremidler, men med følgende presiseringer:

1. Ressursene som stilles til disposisjon, må være tilstrekkelig for at rammene for gjennomføring - av ordningen kan oppfylles.
2. Det er viktig at den offentlige videregående skolens blir økonomisk i stand til å:
 - Tilby alle elever oppdaterte trykte og digitale læremidler som kan brukes mest mulig elevaktivt i opplæringen.
 - Gjennomføre opplegg slik at alle elever får tilgang til hver sin bærbare eller stasjonære pc.

Sarpsborg, 01.11.2006

Atle Haga
fylkesrådmann

Egil F. Olsen
fylkesdirektør

Protokollutskrift fra møte i opplæring, kultur og helsekomiteen 14. desember 2006:

Saksnr.:	2005/4258
----------	-----------

Sak A nr. 99/2006 – Høring. Forslag om lovfesting av skoleeiers ansvar for at elevene får de nødvendige trykte og digitale læremidler i videregående opplæring

Fylkesrådmannens forslag til vedtak:

Østfold fylkeskommune støtter en lovfesting av elevrettighetene nyttet til gratis tilgang til trykte og digitale læremidler, men med følgende presiseringer:

1. Ressursene som stilles til disposisjon, må være tilstrekkelig for at rammene for gjennomføring av ordningen kan oppfylles.
2. Det er viktig at den offentlige videregående skolens blir økonomisk i stand til å:
 - Tilby alle elever oppdaterte trykte og digitale læremidler som kan brukes mest mulig elevaktivt i opplæringen.
 - Gjennomføre opplegg slik at alle elever får tilgang til hver sin bærbare eller stasjonære pc.

Opplæring, kultur og helsekomitéens behandling:

Representanten Anne Lise Gjølstøl (SV) fremmet følgende endringsforslag:

Fylkesrådmannens punkt 1 beholdes som det er, mens fylkesrådmannens punkt 2 strykes.

Votering:

Fylkesrådmannens forslag fikk en stemme (Frp) og falt.

Anne Lise Gjølstøls (SV) endringsforslag ble vedtatt mot en stemme (Frp).

Opplæring, kultur og helsekomitéens vedtak lyder således:

Østfold fylkeskommune støtter en lovfesting av elevrettighetene nyttet til gratis tilgang til trykte og digitale læremidler, men med følgende presisering:

Ressursene som stilles til disposisjon, må være tilstrekkelig for at rammene for gjennomføring av ordningen kan oppfylles.